

bén a serdülő és ifjúkor konkrét lelki jelenségeinek azt a részét ismertetni, melyet a régebbi irodalom „hibák“ címén tárgyalt.

A neveléstudomány és a lelki egészségtan kölcsönös összefüggése a fentebbi fejtegetésekből világosan áll előttünk. A nevelés maga is egyrészt megelőzés, t. i. minden károsodásnak, lelki bajnak és zavarnak előzetes elhárítása, — másrészt a növendék személyének, a társadalomba való beilleszkedésének és kibontakozásának minél teljesebb megvalósítása. A lelki egészségtan a növendék személyének egészét tekinti (egészlélektan és személyiséglélektan), úgy, hogy a „lelki“ higiénia elnevezés nem fedi teljesen célkitűzésünket. A nevelés továbbá a növendék meglévő és sokban megváltoztathatatlan alapalkatát is figyelembe veszi, s úgy intézi eljárásait, hogy a növendék egyéniségének összetörése nélkül, mégis a lehető legtökéletesebb társadalmi-sikeres alkalmazkodást fejlessze ki benne, tehát a nevelés fő tevékenysége a segítésben áll. A nevelés egyénit és tipizál; a nevelés szükségszerűen simul a növendék adott képességeihez és nevelhetőségének fokához is. Számításba veszi végül a környezeti (milieu-) hatásokat s így jut el ahhoz a felfogáshoz, mely a nevelést és a lelki egészségtant szervesen összeköti egymással.

Várkonyi Hildebrand dr.

Szülőnevelés.

Talán megütközik valaki a cím ballatára és kérdi, neveletlenek a szülők, hogy nevelésre szorulnak, vagy a lelkes pedagógus gárda nem elégszik meg az iskola többszáz gyermekével. hanem munkakörébe szándékozik vonni a papák és mamák seregét is?

Azonban mindenkit nevel az élet, tulajdonképen a környezet, mely lépten-nyomon lelkünk mélyébe nyúl és észrevétlenül alakít, visz bennünket a jövő felé és a jövő cselekedeteinkben kiható erővé válik, saját és mások sorsát formálva. A pedagógus nevelő munkája, céltudatos, magasabbrendű cselekvés, mely az elmúlt történelmi idő eredményeit plántálja át a jövő nemzedékbe. Nekünk kell összegyűjtenünk mindazt, amit verjtek, vér és szellem eddig elért és tovább kell adnunk az új küzdelemre készülő fiatalságnak, hogy az ember rangjához méltóbbá tegyük a jövőndőt, hogy a kultúra eleven tövén új, termő hajtások sarjadjanak.

A termő hajtásokat féltő szeretettel gondozzuk. Mikor elbocsátjuk a gyermeket, aggódva gondolunk arra, milyen lélekkel tér hozzánk vissza, mit dobott lelkébe az utca, milyen kéz érin-

tette, mikor a felnőttek között járt, és mit tett szíve tarsolyába a szülő.

A nevelés eszményi megvalósítása a gyermek környezetének teljes uralmát kívánja. E fölött azonban sem mi, sem a szülő nem rendelkezik. Az iskola időben és térben csak része a nevelésnek. Nem a legnagyobbik része. A szülőnek nagyobb rész jut. A természet rendje szerint így kell ennek lenni, bár sokszor a döntő hatás sem az iskola, sem az otthon, hanem valamiféle harmadik tényező köréből ered. A szülőnevelés által az iskola és az otthon lélekformáló erejét egyesíteni akarjuk. A gyermek életének irányításában több időt és nagyobb teret kívánunk elfoglalni, hogy a bizonytalan harmadik tényező körét a lehetőség szerint szűkebbre szorítsuk.

A szülőneveléssel a szülő segítségét és bizalmát akarjuk megnyerni. Munkánkat teljesebbé tesszük általa, hogy jóindulatunk és szeretetünk lenyűgözze a gyermeket, hogy emberformáló munkánk a nyers anyag alaposabb ismeretével igyekezzék kifaragni a teljes embert. Csak a szülő és a pedagógus együttműködése táplálhatja a gyermekben a nevelés iránt való jóindulatot, mely a lélek erkölcsi felvevőképességének az alapfeltétele. Csak a szülő és a pedagógus együttese teremtheti meg a lélek feltétlen szilárdságát, melyen nem fog a kártevők varázsa.

A szülőnevelés kérdésével a lélekformálás szövevényes göcseit kell kibogoznunk. Az otthoni és az iskolai hatások találkoznak, egymást erősítik vagy lerontják, összeütközések és súrlódások merülhetnek fel, melyek veszélyeztetik a munka természetét. Ha el tudjuk érni, hogy az iskola és az otthon nevelési útja és eszméje összetalálkozzék, munkánk eredménye megsokszorozódik.

Az első tényező, mely a szülőnevelés szempontjából lényegbevágó, az iskola kisugárzása a társadalomra. A tanár szava messzebb hangzik, mint ameddig fizikailag hangja terjed. Visszhangzik és szájról-szájra száll tovább a gyermek otthonában és társaságában. Az iskolánál jóval nagyobb az a kör, melyben lassankint kirajzolódik a tanár egyénisége, egész lénye. Beszéde, cselekvése, modora szüntelen táplálja a róla alkotott kép elevenségét. A pedagógus a gyermek éles megfigyelésének a gyűjtőpontjában áll és minden szülő érdeklődéssel kíséri: ki és hogyan tanítja az ő fiát.

A tanteremben a katedrával szemben megfeszteném a szülő arcát, színes figyelmeztetéssel a tanár számára. A szülő látszólag nincs jelen, de valóban ott ül gyermeke mellett, vele szurkol, felel, örül, sír, megsímogatják, vagy arculütik. Ne felejtjük el soha, hogy mindenkit félt valaki. A szülő nemcsak tandíjat fizet, könyvet vesz és táplál, hanem óvja szemefényét, élete folytatását: a gyermekét. A tanárnak tehát szülőnek kell

lenni és a szülőnek úgy kell élni, beszélni, gondolkozni, mint-ha tanár lenne. Ez a szülő- és tanárnevelés alaptétele.

A nevelés termőtalaja a gyermek érzésvilága. Mondják, hogy minden ember vágyakozik a szeretet után. A tapasztalat szerint ez tényleg így is van. Embertársaink szeretetének birtokában erősebbeknek érezzük magunkat. A szeretet csoportosítja az emberi erőket. Hiszen a hazaszeretet sem más, mint a szeretet csoportosulása a tápláló rögökön. A nő több szeretetet kíván, mert a természet rendje szerint függ a férfitől. A gyermek még sokkal több szeretetet kíván, mert egész lénye a felnőttek társadalmától függ, a szülőkhöz tapad. Sorsa, jóléte összeforr övéivel. A gyermek a szeretet hatalma által adja át sorsát nevelőinek. A szeretet a rügója az emberi önfeláldozásnak, a vértanúságnak, sőt önmagunk erkölcsi megsemmisítésének is. Csak az tud nevelni, aki szeretetet ad, mert az szeretetet kap. A szeretet melegében nyílik meg a szív, kitárul a lélek, és lehull a bizalmatlanság paizsa. Csak a szeretet légkörében lehet igazán nevelni vagy rontani. A gyermek értelmi világánál sokkal erősebb az érzelmi világa. Ezt az érzelmi világot a szülőnek és nevelőnek meg kell őriznie saját maga számára, a gyermek érdekében, mert nincs tragikusabb a nemszeretett gyermek sorsánál. A nemszeretett lélek elsorvad, a társadalommal előbb-utóbb ellenséggként fordul szemközt. Nem érzi a jóság jutalmát, és a kárörömben lel kárpótlást.

A szülő szeretetét a gyermek természetesnek tekinti, a nevelő szeretetét pedig saját szerzeményének. Ez a szeretet is el-kiséri egész életén át. Az iskola elvégzése után nemcsak időnként visszahozza a tanterem falai közé, hanem felnőtt korában tettei rügója lesz. Szociális tényezővé alakul benne a szeretet és társadalmat formál; segítő tevékenységre sarkal és jótettet sugalmaz. Isten, szülő és tanár megbonthatatlan sorban következik egymásután érzelmi világában, mert ha szeretetet adtunk, máris sokat adtunk. A szülőnek emelnie kell a gyermekben az iskola és a tanár felé hajló érzésvilág melegét, mert a tanár csak e szeretet birtokában tud hatásosan a szülő szeretetére inspirálni.

A szülőnek szolgálnia kell otthon az iskola eszményiségét. Ennek birtokában a tanár világos és meggyőző gondolat kifejtése, eszméi, tettei, a tudás és az egyén nagyszerűségének tiszteltét ébreszti a tanulóban. És ime a kultúrához érkezünk, mert mi más a kultúra, mint a jóság és a tudás tisztelete. Ha a tanár hivatása magaslatán áll, és a gyermek szép vonásokkal rajzolja meg nevelőjének képét a lelkében, ne legyen képromboló szülő, ki a nevelő nimbuszát gúnnyal, bírálgatással összetöri, mert akkor kultúrát zúzott szét gyermekében és a társadalomban. A szülő itt sokszor vét, anélkül, hogy tudná, mit cselekszik. Kultúránk fogyatékkossága nagyrészt a nevelés oktalan és felüle-

tes bírálatában, kigúnyolásában rejlik, mely elhangzik otthon, olvasható könyvben, és megjátsszák a színpadon is. A tanár és a tudós figurája mérhetetlen kárára van a kultúrának. Nagyrészt ezért nem sikerül a fiatalság tetterejét a jóság és a magasabbrendű tudás eszméjének a szolgálatába állítani. Mondanom sem kell, hogy az iskola is rombolja a kultúrát, ha a nevelő szívében megfogyatkozik a szeretet, és elméjében megcsappan a tudás.

A szülőnevelés céljaként tűzhetnők ki legfőképpen a gyermek saját világának a szolgálatát. Tanár és szülő annyira a felnőttek világában él, hogy a gyermek lelki egészének csak egy kisebb-nagyobb töredékét érti meg, a többit, az egészet nem. Ez a meg nem érett „többi“ alkotja a gyermeklélektan nehéz problémáit. Nem célozom most, hogy a gyermeklélektan kérdéseivel foglalkozzam. Csak pár irányelvre akarok rámutatni, mely előrevisz bennünket a saját gondolkörünkben.

Az iskolát és az otthonot a felnőttek építik saját elgondolásuk szerint. Az iskolát úgy építik meg, hogy a világos és levegős osztályban annyi padot állítanak a „tanári trónussal“ szemben, amennyi csak elfér. Ezekben a padokban 5—6 óra hosszat kell ülni és nézni a táblát, meg a tanárt. A padokban csak figyelni, olvasni és írni lehet. A tanár mindent feldolgozva hoz, készen ad, annvit ad, amennyit csak tud. Mondanom sem kell, hogy ezt a szellemi táplálást a felnőttek találták ki a gyermek „okosítása“ érdekében s vele szép eredményt is el lehet érni, de a létesítmény egyáltalán nem gyermekszerű.

Milyen az otthon? — Ahány ház, annyiféle. Az otthonok figyelmes vizsgálata meggyőz bennünket arról, hogy a legtöbb otthon szintén nem gyermekszerű. Az otthon a szülő életkörülményeitől függ. S ha az iskola, bár a gyermekért van, megalkotásában nem lehet eléggé gyermekszerű, mert lényegében egy roppant nagy szellemi ismeretanyag átültetésére rendelkezett be, legalább az otthonnak — a lehetőség szerint — gyermekszerűvé kellene válnia. A szülőnevelés kapcsán felhívjuk tehát a szülő figyelmét, hogy társadalmi és anyagi helyzetéhez képest igyekezzen lakásában a gyermekszerű otthon pár sajátosságát megvalósítani.

Mindegyik szülő és minden otthon más és más. Lehetetlenség lenne e szerény keretek közt az otthonok világát behatóan megvizsgálni. Csak pár kiütőköző jellemvonást tudunk figyelembe venni. A szülő foglalkozása szerint két nagy csoportra osztom a gyermekeket. Előre bocsátom, hogy felosztásom nem kimerítő és sok szempontból bírálható. Megkülönböztethetők tehát másnak dolgozó és saját magának dolgozó szülőket. Az első csoportba tartoznak a munkások és a tisztviselők. A másodikba a földművesek, iparosok és kereskedők (orvosok, ügyvédek.) A foglalkozás nagyjában meghatározza a családban ural-

kodó szellemet. Természetesen nem erkölcsi értelemben, hanem a tartalma szerint.

Ha feltételezem, hogy mindkét csoportban egyaránt gondot viselnek a nevelés erkölcsi normáira, mi az, ami még hiányzik? Mire kell még a gyermeket nevelni? Arra, hogy képességeit kiművelje, és felnövekedve ezeken át bele tudjon kapcsolódni az életbe. A valóság iránti érzéket kell tehát kiművelni. — Segít bennünket az élettani fejlődés. — A felnőttek világára figyel a gyermek. Először megjátssza a nyüzsgő, dolgozó, harcoló világot, majd lassankint részt kér belőle, utánoz, ellenez dolgokat, anyagot, eszközöket keres és alkot belőlük. A cselekvés feszül benne. És ép a cselekvés az, ami kezét ügyessé, szemét, fülét élessé teszi. A cselekvés, valaminek a megalkotása, tervének megvalósítása az, amin keresztül a felnőtteket lépésről-lépésre követni és megérteni tudja, később már velük dolgozik s így a társadalom alkotó tagjává lesz.

A másnak dolgozó szülő gyermekét közvetlenül nem figyelheti meg a felnőttek alkotó világát, hisz a tisztviselő munkaköre messze esik az otthonától és hivatali tevékenysége, a bürokrácia szövevénye, szinte elérhetetlen a gyermeki lélek számára, és érdeklődési körét sem fogja meg. A munkás gyermekénél más a baj. Itt a gyermekre tettvágyát túlhaladó tevékenység jut, mert a család mindenegybes tagja kényszerül a munkára; otthon a teljes házimunka és ezen felül a mindennapi létért való küzdelem sarkalja a gyermeket is. Ebből a világból nehéz a kiemelkedés éppen az élet minden erőt felőrlő nagy terhe miatt.

A magának dolgozó szülő életébe könnyebben kapcsolódik be a gyermek. A valóság iránti érzéke fejlődik, mert hallja, látja, figyelemmel kísérheti, miből él a család. A szorgalom, a rendszeret, a gyümölcsöző munka példája közvetlen és elérhető számára. Szociális érzéke fejlődik, mások munkájának megbecsülése érlelődik benne.

A szülőnek tehát alaposan ismernie kell otthonának körülményeit a gyermeke fejlődése szempontjából is. A hiányokat tudatosan pótolnia kell. A gyermeket szociális, dolgozó lényé kell nevelnie. A nevelés ügyét szolgálja, ha a háztartásba, a kenyérkereset apró-cseprő ágaiba bevezetheti a gyermeket. Megkívánja, hogy vegyen részt a háztartásban, segítsen, tanuljon meg az eszközökkel bánni, alkotni valamit; ami eltört, elromlott, iparkodjék megjavítani; teljes a szülő sikere, ha mindezt a gyermek jókedvvel játssza meg. Fontos, hogy megértse a szülő a gyermek igényeit. Elegendő helyet kell adni, hol könyveit, játékait rendben tarthatja, ruháit gondozhatja. Helyes, ha a cipőjét, melyet maga mocskolt be, saját maga tisztítja meg, ruhájáról a foltokat eltünteti, és a leszakadt gombokat saját kezével varrja fel. Kívánságai teljesüléséért dolgozzon meg, tanulja meg, hogy az élet semmit sem ad ingyen. Az anyának le-

gyen gondja a gyermek napirendjére. Ne felejtse el, hogy az idegrendszer megóvásának első parancsa a korai lefekvés és ennek tartozéka a korai felkelés. Az alaposan kipihent gyermeknek reggel kedve és ideje van az edzésre, a tisztálkodásra, a fogmosásra, leckéinek ismétlésére, nyugodt étkezésre és az idejében való iskolai érkezésre. Az ebéd utáni időt pihenéssel kezdi, de tanulással folytatja. A korai vacsorázás elősegíti az éjszakai nyugalmat és így tovább. De fölösleges felsorolnom, mi miúdent lehetne még ajánlani a szülőnek gyermeke érdekében. Tanácsos ezeket összegyűjteni és a szülő életkörülményeinek megfelelő módon ajánlani. Az osztályfőnök bizonyos iskolai tényezőkön kívül a gyermek körmének, fülének tisztaságára, könyveinek rendességére, modorára, mozgásának, testtartásának helyességére és még számtalan tényezőre, melyet mint a szülő helyette észrevesz és helyreigazít. Végtelenül fontos, hogy az otthon felé irányított figyelmünk jóindulatú és tapintatos legyen, a tanuló érezze, hogy mindez nem gáncsoskodás, hanem javát szolgáló következetes szeretet. Olyan értesülésünket, mely sérti a szülőt, ne tegyük szóvá az osztály előtt, hanem közvetlenül a szülőhöz forduljunk. A szülőt pedig az iskolához kell szoktatnunk, hogy a nevelésben való következetesség folytonos legyen, hogy otthon is éles szemmel figyelje a szülő gyermekének fogyatékososságait, melyekre a tanár figyelmét felhívta. A tanár a szülővel csak úgy tud tárgyalni, ha az otthon körülményeit tüzetelesen ismeri. A gyermek másképp él, ha tanyán, családi házban, bérházban, gyárban, vagy műhely mellett van az otthona. Rossz az az otthon, hol minden tudás elméleti marad és a jóság szólam, hol nagy a kiszolgálás, viszont semmihez sem nyulhat, mindentől féltik és mindent féltének ügyetlenségétől, saját lábán is csak ellenőrzés mellett állhat. A tisztviselői egyké szokott ilyen passzív nebánatsvirág lenni, közülük származnak azok a jelesek, kik érettségi után megsemmisülnek. A cserkész embertípus nevelése érdekében ki kell emelnem még a cserkészetet. Nézetem szerint azonban nyári táborozás nélkül a cserkészedés nem állhat hívatása magaslatán. A táborozásnak nem országjárás az első célja, hanem a robinsoni önállóság, a tiszta és rendes sátor-otthon megteremtése a vadonban.

Ezen értekezésem keretében nem mélyedhetek bele a mondatok mögött rejlő lélektani kérdésekbe. Tovább kell haladnom újabb vezetéspontok felé. Nyugateurópában járva meglepődve olvastam gyárak, műhelyek és üzletek, cégtábláin: Alapítva 1606-ban, 1740-ben. Nálunk még ma is az érettségi után a nyugdíjas állás és a kényelmes „fix” jövedelem elérése végett tisztviselői pályára tolong az ifjúság. Tudomásom van arról, hogy jólmenő cukrászmester egykéje tanár lett, az orvos fia vasúttal, a cipészé és a földművesé altiszt és így fel lehetne még sok esetet sorolni. Az öreg szülők összeroppannak egy-egy üzem

munkaterhén és a fiú jogász, vagy egyéb tintásujjú beámer. Valami hiba van a nevelés körül is. Az iskola passzív, elméző, határtalan ismeretanyagot nyom a tanulóba, melynek később a gőze se marad meg. Az otthon nem készíti az ifjút a tetterős munkára, ülő foglalkozásúvá neveli, mert így rongál legkevesebb ruhát, így tesz legkevesebb kárt és nem kelt zavart. A szülő pedig protekció és parti után néz, mert sem fogalma, sem bátorsága nincs ahhoz, hogy mikép irányítsa gyermeke figyelmét valamiféle termelő pálya felé. A szünetidőben már mód nyílt volna ilyesmire az ipar, a mezőgazdaság és egyéb termelő ágak felé, de ehelyett a strand, a nyaralás, az édes naplopás lett a gyermek és a család osztályrésze. A dolog vége az, hogy a falutól elszakadt ifjúból városi gyakornok lesz, otthon pedig elvesz a föld; az orvos kiöregedve eladja rendelőjét és sokszor életmentő tapasztalatait a sírba viszi; a műhely és az üzlet cégtáblát cserél: a vagyon kézzől-kézre jár és elmarad a tapasztalat, a tudás és az értékek családi halmozása, mert aki amit elért, el is veszíti. Tőke és energiamegtakarítás tehát, ha a gyermek figyelmé a már meglévő megélhetési alap felé fordul, azt érzi, hogy rávár a vagyon megóvása és gyarapítása. Nagy előny ha az apja mellett forgolódva az ifjú ellesi a mesterséget, beletanul a keze a munka eszközeinek a forgatásába, a kalkulációba, és áhítattal veszi át az öregedő szülő élete munkáját és tapasztalatainak kincseit. A szülők egy részének erre nincsen gondja, de van ideje bírálgatni az iskola jóakarató munkáját, a tantárgyakat fölöslegessékre és kellemetlenül fárasztókra osztani. Az is igaz viszont, hogy a tanár, a tanítványainak pályaválasztásához hozzászólhasson, kell, hogy saját maga is éles szemmel figyelje a rohanó napi életet, érzéke legyen a valósághoz, el tudja bírálni tanítványa képességeit egy bizonyos pálya szempontjából.

Bizony egymás közelébe kell vonnunk az iskola és az otthon körét. Alaposan kell egymást ismernünk. A tanár rendszerint igen jól ismeri az iskolát, de tanítványainak otthoni légkörébe nem igen van módja beletekinteni. Ezt a szülőnek kell feltárnia, mert gyermeke sorsát szolgálja azzal, hogy a tanárt egyenrangú, beavatott félnek tekinti a nevelés terén. Az iskolát kitervezettnek mondhatjuk, az otthon a nevelés szempontjából viszont legtöbbször a véletlenek irányítják. Egy lakáscsere új környezetet teremt, az anyagiak is megváltoznak; a szülő elfogása, modora, családi élete, halandósága és még ezernyi tényező, ami szüntelen változtatja a környezetet és így a nevelés hatását is. A szinte beláthatatlan sokaságú és szüntelen változó hatásokra ügyelnünk kell. Például a gyermek ma egészséges, holnap már lappanghat benne valami baj, ami örli erejét és lelohasztja ambícióját. Táplálkozásban, öltözködésben az anyagiaktól függ. Mosolya elhal, gondolata hazaszáll, ha szü-

lei betegek, vagy szerencsétlenek. Reggel talán tüzet rak, tejét fut, mosogat és elkésik, mert az anya fekszik, beteg. Mindezt és sok más titkot szíve legmélyére zár, mert a tanár úgy sem érti meg. A diák megfigyelése szerint a tanár része az iskolai tanítószervezet gépi menetének és elfelejti a sokszor borús embert háttérrel. Természetesen másra is kell gondolnunk. Ennek is elkésés a reggeli következménye. Milyen más úton kell ott és itt haladnunk, de mégis milyen egyformán szokta az átlag-tanár mindkettőt rendreutasítani és az ügyet a napirendről a legközelebbi esetig levenni. A szülővel meg kell tárgyalnunk a tanítvány szórakozását, olvasmányait, mozi- és színházjegy kérdését, könyveit, zsebpénzét, érdeklődését, az utcán szeme járását, titkos belügyeit. A tárgyalásokat ne a büntető szankciók lobogtatása kísérje, ne is legyen ravasz beugratás és a tanuló vizálynomásának indítéka. Egy jó tanár sokszor sokkal többet tud, mint amennyit eltitkolhat, de érzi, hogy hivatása az elbukottat felemelni és nem a tönk szélére dobni, mert a nevelő szemében szent minden emberi lélek. A gondos szeretet már nem egy tragédiát tartóztatott fel, de a szabályok merev és körültekintés nélküli alkalmazása már számos gyermektragédiát indított el. Ilyen fáradtságos, de termő nevelés azonban a szülő segítségével nélkül nehezen megy.

A tanulót megnyerni nehéz, a szülőt még sokkal nehezebb. Ehhez légkört kell teremtenünk. Az alapfeltétel a bizalom, ennek tényezői: a tanár modora, bölcsessége és következetessége. A tanár a szülővel a tanári szobában, vagy a szülői fogadó helyiségben találkozzék. A jó szülő a gyermek természetes védőjeként lép fel. De irányítsuk úgy a megbeszélést, hogy ne is legyen a védelemre szükség, hanem a jobbátétel, az erkölcsi felémelés gondja foglaloztassa a tanárt és vendégét. A tanárt ne ejtse meg a szülő előkelősége. Ne járjon vacsorázni tanítványaihoz, az otthon megismerésének ürügye alatt. Gondosan vizsgálja tettének rúgóit, nehogy az ú. n. szimpatikus fiú esete más-kép végződjék, mint a rút gyermeké. Mérlegelje a hízelgő és a tartózkodó gyermek viselkedését. Ugyanígy elővigyázatos legyen a hízelgő és szimpatikus szülőkkel szemben és megértéssel intézze el szükség esetén a munkával elfoglalt vagy túlszerűn, egyszerű szülő tartózkodó modorának, távolmaradásának körülményeit. Szülő és tanítvány szent meggyőződése legyen a tanár jószándékában való hit. Tudása és nevelőképességei iránt táplált teljes bizalom. Óvakodnunk kell a szülőktől, kik nem a saját, hanem más gyermek hibáiról beszélnek és kontraszthatást igyekeznek kelteni saját gyermekük javára. Élesen figyelniünk kell a kijátszás és megfélemsztés útvesztőit. Számolnunk kell az emberi gyöngöség sokféleségével és a testi vagy lelki fogyatkozások megnyilatkozásával. A tanár csak bölcs előrelátással és a helyzetnek körültekintő mérlegelésével tudja saját és az isko-

la tekintélyét fenntartani és fokozni. A nevelés természeténél fogva tekintélyt kíván. A tekintély alapja azonban a következetes, cselekvés, a helyes ítélet, a széles látókör, a tudás, és utoljára, de nem utolsónak a lélek szociális erényeinek birtokában az egész ember szeretetreméltó kisugárzása.

Egyedül a makulátlan családi élet és a magas kultúrájú tanári lélek képes a külön ember jellemének kialakításán eredményesen munkálkodni. A szülőkkel való találkozásunk tehát ne szorítkozzék csak a tanulmányi előmenetel közlésére, hanem legyen szavunk és tervünk a gyermek általános képességeinek a fejlesztésére vonatkozólag is. A szülőket értekezleten és a fogadó-órákon fel kell világosítanunk a gyermek fejlődésének egyéni sajátosságairól, meg kell ismernünk a tanuló életviszonyait és hajlamait. A mai kor eszményeként már nem válik be a régi jelesnek klasszifikált diák, ki szörnyű mennyiségű tananyagot tud magában felhalmozni, — tehát kiváló, hanem ma a jellem, a kötelelességteljesítés mértékével, a felhasznált tehetség szerint kell kiadnunk a végső minősítést. Az otthon és az iskola együttese az értelem, a türelem, az állhatatosság és a tetterő emberét alakíthatja ki, az úri lelket, hol a saját eszmének, az egyéni erőnek van értéke a szolgai passzív recitálással szemben. Társadalomformáló nagy munkánkban a gyermek jövője és boldogulása a célunk, evégett szükséges, hogy a szülő pedagógussá, a pedagógus pedig a gyermek atyai vezére tudjon lenni.

Dr. Szabó Pál Zoltán.

„Novelladolgozatok” iratása a nevelőoktatás szolgálatában.

Az iskolai fogalmazástanítás egyre jobban foglalkoztatja a pedagógusokat. Úgy érezzük, hogy ez a nagy érdeklődés, e kérdés részleteinek tüzetes boncolgatása, szoros kapcsolatban van a magyar írásbeli fogalmazáskészség általános züllesztésével, sajnálatraméltó elszintelenedésével, idegenedésével és pongyoládásával is. Ha a magyar fogalmazás területén nem mutatkoznának általánosan kóros tünetek, aligha fordulna e kérdés felé oly erősen a szakirodalom érdeklőése.

Nyolc év óta magam is aggódó érdeklődéssel figyelem tanítványaim fogalmazását. Jegyzeteim egyre szaporodnak e kérdéssel kapcsolatban. Ezúttal azonban mindössze egyetlen szempontból szeretnék néhány szót szólni a magyar fogalmazástanítás kérdéséről. A szabad tárgyú, a legszabadabb, legégyénibb formájú, szinte szépirodalmi jellegű dolgozatok